

Vandet på Frederiksberg gennem 140 år

Indtil 1850'erne er Frederiksberg en landsby ved foden af Frederiksberg Slot.

Hvis man oppe fra slottet kigger ind mod København, støder øjet ikke mod ret mange bygninger

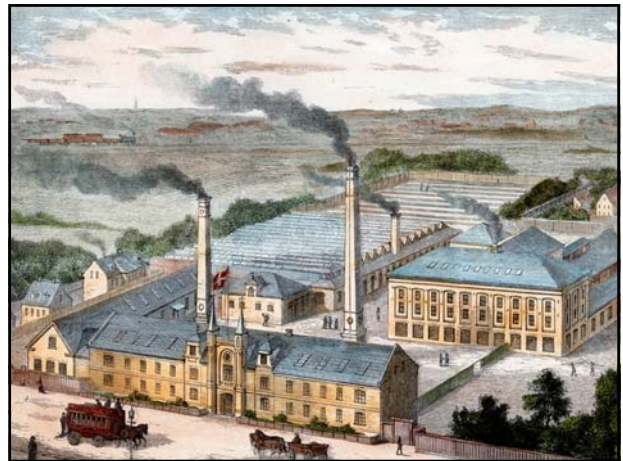
Af militære grunde er det nemlig forbudt at bygge permanent uden for Københavns volde ud til linjen Falkoner Allé - Allégade.

Men industrialiseringen trænger sig på. Hovedstaden har behov for mere plads, og i 1852 bliver forbuddet ophævet.

Nu må der bygges mellem København og Frederiksberg.

Og det bliver der. For eksempel på Rolighedsvej, hvor senere Hostrups Have kommer til at ligge.

En af dem, der er først ude, er jernstøber Peter Andersen.

Allerede året efter frigivelsen af området - i 1853 - bygger han et jernstøberi ved Gl. Kongevej - dér hvor den høje Codanbygning ligger i dag.

Frederiksberg bliver en blanding af villaer, industri og udlejningsejendomme til de tusinder af arbejdere, der kommer strømmende til fra landet.

På 10 år - fra 1850 til 1860 - stiger Frederiksbergs befolkning fra 3.000 til 8.000.

Bagermester Rahe og hans familie sørger for, at folk får brød.

De skal også have vand til teen.

Velsmagende og rent vand, forstås.

Hidtil har man hentet vandet op fra brønde ved gårdene og ved villaerne, men smagen er ikke god, og står man sidst i køen ved brønden, får man sand med op i spanden.

I det såkaldte Schönbergskvarter mellem Gl. Kongevej og Vodroffsvej går det op gennem 1850'erne og -60'erne godt for jernstøber Andersen.

Den fine udstilling af støbejernsarbejder er vellykket markedsføring.

Men Andersen har brug for meget vand til sit støberi, så det ville jo ærlig talt være rart med et vandværk ...

Og da ejerne af de omkringliggende villaer og ejendomme efterlyser indlagt, rent vand, ser Andersen muligheden for at slå to fluer med ét smæk.

Han vil bygge sig et vandværk, og han vil sælge vand til naboerne.

Den driftige Andersen har imidlertid gjort regning uden vært: Det bliver ikke helt så problemløst at få kommunens tilladelse, som han kunne ønske sig.

Frederiksberg var først blevet selvstændig kommune i 1858, og den unge kommunes bestyrelse kan ikke rigtig finde fælles fodslag i denne sag.

På den ene side tør kommunen ikke garantere P. Andersen en fast minimums-indtægt for vandforsyningen. På den anden side tør man ikke selv binde an med at bygge et vandværk.

I stedet spørger man Københavns Kommune, om ikke de vil stå for vandforsyningen i Schønbergskvarteret.

Men det vil københavnerne ikke.

København har ganske vist bygget sit første vandværk, der er forbundet med et stort åbent - senere lukket - vandreservoir på toppen af Valby Bakke - det der nu er blevet til Cisternerne, Museet for Moderne Glaskunst.

Hvad gør man så, når københavnerne ikke vil stå for vandforsyningen på Frederiksberg? Ja, Peter Andersen tager sagen i egen hånd.

Han bygger et vandværk. Med brønd, dampumper, vandtårn og hele molevitten.

Året er 1869, og Frederiksberg har fået sit første vandværk.

Vandet henter Andersen nede i Carlsberg-forkastningen i den frederiksbergske undergrund. Det er her, brygger Jacobsen har hentet godt vand til sit øl siden 1847.

Og da først jernstøberiets vandværk er i funktion, går det hurtigt med at få kunder i butikken.

Den 16. november 1869 søger P. Andersen kommunalbestyrelsen om tilladelse til at føre vandet uden for jernstøberiets mure. Han ønsker at lægge vandledninger i kommunens gader og veje for at forsyne de omkringliggende ejendomme med vand.

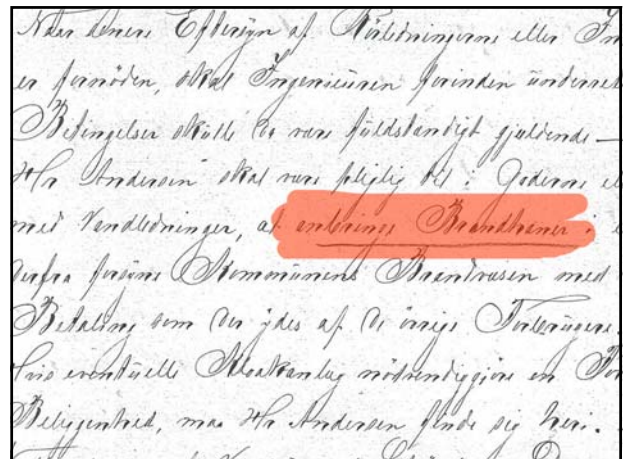
Og nu er kommunen blevet mør. Den 1. december får han grønt lys.

Arbejdet går i gang, og den følgende sommer - i juni 1870 - ledes de første dråber ud til de frederiksbergske forbrugere.

Hermed har Peter Andersen etableret ikke blot vandværk, men også offentlig vandforsyning på Frederiksberg.

Samtidig tages et andet vigtigt skridt. En af kommunens betingelser for at give P. Andersen lov til at lægge vandledninger i gaderne er nemlig, at han etablerer brandhaner "i passende antal", som det hedder i tilladelsen.

Frederiksberg Brandvæsens praksis var på dette tidspunkt at hente vand fra private og offentlige brønde og transportere vandet til brandstedet pr. vogn.

At man nu begynder at føre vandet i ledninger under byens gader betyder, at de frederiksbergske brandfolk bliver mere effektive til at bekæmpe ildebrande. En ikke uvæsentlig sidegevinst ved den nye vandforsyning.

P. Andersens vandværk og den luksus, det er at have indlagt vand, bliver meget forståeligt et kæmpehit.

Og hurtigt udvides forsyningsområdet - bl.a. til Gl. Kongevej, Allégade og Frederiksberg Allé. Her Sankt Knuds Vej.

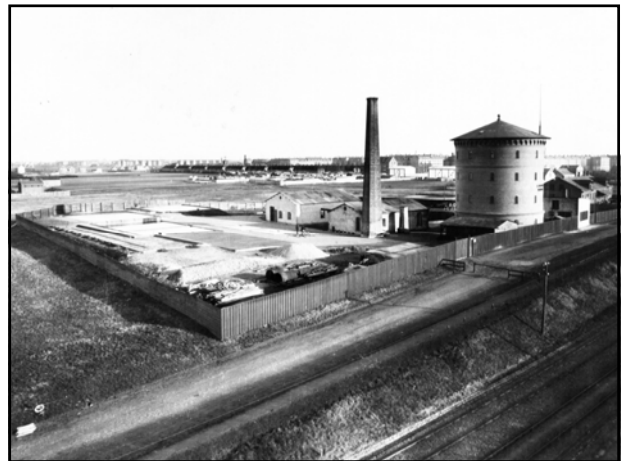

Vandværkets kapacitet bliver hurtigt for lille - flere og flere ønsker at blive tilsluttet vandforsyningen.

Og allerede i 1877 - otte år efter etableringen af det første vandværk - bygger Peter Andersen sit vandværk nummer to.

Han placerer det ved den nuværende Fasanvej metrostation, hvor bl.a. vandtårnet står den dag i dag.

Andersen bliver imidlertid noget nervøs for økonomien i det nye vandværk.

I kommunalbestyrelsen erkender man nemlig nu, at kommunen ikke udelukkende kan overlade ansvaret for den offentlige vandforsyning til Peter Andersen, og man er derfor gået i gang med at planlægge bygningen af et kommunalt vandværk.

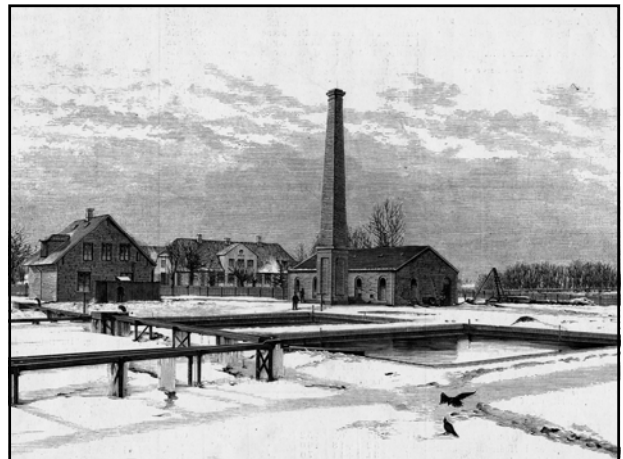
Det bekymrer Andersen.

Han frygter den konkurrence, et offentligt vandværk kan påføre ham, og han tilbyder derfor kommunen at købe hans vandværker.

Men kommunen afslår tilbuddet.

I stedet enes de to parter om at forsyne Frederiksberg med vand både fra Andersens to vandværker og fra et nyt vandværk, som kommunen nu bygger i Grøndalsengen skråt over for den nuværende Grøndal Station.

I de følgende år udvides ledningsnettet i takt med byens udvidelser, og for at sikre vandforsyningen til etagebebyggelserne i de højereliggende, nye kvarterer rejses der i 1897 et vandtårn i Søndermarken ved Roskildevej ved siden af Københavns vandreservoir Cisternerne.

I 1943 bliver tårnet sprængt i luften af nazisterne som hævn for sabotage, og det er ikke siden blevet genopført.

Året 1897, hvor vandtårnet bygges, bliver en milepæl for vandforsyningen på Frederiksberg.

P. Andersen er død, og på rådhuset - hvor nu Falkoner Centret ligger - ønsker kommunalbestyrelsen at overtage ansvaret for al vandforsyning i kommunen.

Man indleder derfor forhandlinger med Andersens arvinger om køb af hans vandværker - og købet går i orden.

Fra 1897 er vandforsyningen på Frederiksberg et rent kommunalt anliggende.

Det gælder dog ikke forsyningen med udsøgt kildevand fra Maglekilde ved Roskilde.

Er man fx grebet af det sene 1800-tals interesse for lys, luft og sundhed er et glas rent kildevand i kursalen i Allégade værd at betale ekstra for.

I længden har Frederiksberg ikke vand nok til sig selv.

Byen vokser både i udbredelse og i højde, og den stigende befolkningstæthed gør, at der må importeres vand udefra.

I 1911 indgår Frederiksberg derfor en aftale med København om delvis fælles vandforsyning.

Og det varer ikke længe, før Københavns Vandværk fra 1859 - i en stærkt udvidet 1911-udgave - leverer halvdelen af vandet i de frederiksbergske haner.

I dag leverer det nu nedlagte vandværk rytmiske toner som spillestedet Pumpehuset.

Op gennem 1900-tallet øges vandforbruget jævnt, og pumpestationer forskellige steder på Frederiksberg - for eksempel denne på Godthåbsvej, der stadig er i brug - sørger for at lede vandet ud i det frederiksbergske net.

Afgørende for det stigende forbrug er den øgede velstand og ikke mindst udbredelsen af badeværelser med privat wc og bad.

P. Andersens første vandværk og det kommunale vandværk på Godthåbsvej nedlægges, og i 1999 lukkes også vandværket ved Fasanvej med de gamle, åbne bassiner til rensning af vandet.

Det sker på et tidspunkt, hvor Frederiksberg er kommet op på at importere ca. 70 % af sit vand fra København.

Det gamle vandtårn får dog lov til at leve og ejes nu af handelshøjskolen, Copenhagen Business School.

Afløseren bliver det helt nye og effektive Frederiksberg Vandværk på Stæhr Johansens Vej hos Frederiksberg Forsyning.

Det nye vandværk tages i brug i 1999, og i løbet af få år øges Frederiksbergs egen produktion af vand til omkring 50 %.

I det nye vandværk foregår alle iltning- og rensningsprocesser i lukkede kredsløb, og det menneskelige øje ser ikke vandet før det lukkes ud af hanen hjemme hos forbrugeren.

I 2006 bliver ansvaret for frederiksbergborgernes vand lagt i hænderne på et nyoprettet aktieselskab, Frederiksberg Vand A/S.

Hermed er vandforsyningen i princippet vendt tilbage til udgangspunktet som en privat opgave.

Beslutningerne træffes dog stadig på rådhuset, da det er Frederiksberg Kommune, der ejer aktieselskabet.

Politikerne har fokus på miljøet, og vandet spiller en vigtig rolle i kommunens strategi for bæredygtig udvikling.

Bl.a. vil kommunen sikre, at grundvandet er 100 % frit for miljøfremmede stoffer.

Hos forbrugerne er der bevidsthed om, at rent vand er en begrænset ressource, og de senere år har vandforbruget på Frederiksberg været støt faldende.

Vandbesparende haner, toskylstoiletter, brusebad i stedet for karbad osv. har fået effekt.

Og mon ikke vi trygt kan lægge ansvaret for fremtidens vandforsyning i hænderne på den kommende generation?

De frederiksbergske skoler og Frederiksberg Forsyning lærer i hvert fald flittigt fra sig om vandet og om, hvordan vi skal passe på det.

Og de små vand-ambassadører ser ud til at være fuldt opmærksomme på den betydning, rent vand har for vores liv.

Produktion og copyright

Frederiksberg Forsyning, 2009

Manuskript og tilrettelæggelse

Tim Lindholm, Kommunikation

Fotos

Frederiksberg Kommune, Københavns Energi,
Frederiksberg Forsyning, Mads Jensen

Se præsentationen med tale på www.frb-forsyning.dk

